

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ MEKTEPKE SHEKEMGI HÁM MEKTEP
BILIMLENDIRIW MINISTRILIGI**

ÁJINIYAZ ATÍNDAǴÍ NÓKIS MÁMLEKETLIK PEDAGOGIKALÍQ INSTITUTÍ

HÁZIRGI QARAQALPAQ ÁDEBIY TILI. LEKSIKOLOGIYA

PÁNI BOYÍNSHA

SILLABUS

Kúndizgi bólim ushın

Bilim tarawı:	100000 – Gumanitar
Tálim tarawı:	110000 – Pedagogika
Tálim baǵdarı:	60110800 – Ana tili hám ádebiyatı: qaraqalpaq tili (1-kurs ushın II semestr)

Modul / PÁN SILLABUSÍ
Túrkiy tiller fakulteti
60110800 – Ana tili hám ádebiyatı: qaraqalpaq tili

Pán ataması:	Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili. Leksikologiya
Pán túri:	Májbúriy pán
Pán kodı:	HQAT1123456726
Jıl:	2025-2026
Semestr:	II
Tálim forması:	Kúndizgi
Sabaq forması hám semestrge ajratılǵan saatlar:	120
Lekciya	30
Ámeliy	30
Seminar	-
Óz betinshe jumıs	60
Kredit muǵdarı:	4
Bahalaw forması:	Sınaw hám imtixan
Kurs tili:	Qaraqalpaq

Pán maqseti (PM)

PM1	«Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili» kursı boyınsha dúzilgen baǵdarlama Ajiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı qaraqalpaq tili hám ádebiyatı qánigeligi (bakalavriat basqıshı) ushın arnalǵan. Onda házirgi qaraqalpaq tiliniń strukturalıq hám sistemalıq qásiyetleri, tarixiy tamırları hám dialektologiyalıq tiykarları, fonetikalıq hám fonologiyalıq, grafikalıq hám orfografiyalıq sistemaları, aytılıw normaları, sózlik baylıǵı, leksikalıq, morfologiyalıq hám sintaksislik qurılısları, olardıń rawajlanıwı boyınsha teoriyalıq bilimler berip barıladı.
Pándi ózlestiriw ushın zárúr bolǵan baslanǵısh bilimler	
1.	Temalar boyınsha shınıǵıwlar
2.	Ámeliy jumıslarǵa baylanıslı juwmaqlar shıǵarıw
3.	Leksikalıq nızamlıqlar

1.

Bilim beriwdiń nátiyjeleri (BBN)

BBN1	Házirgi qaraqalpaq tilin (leksikologiya) oqıtwdá zamanagóy qatnaslar hám innovaciyalardı endiriw ushın zárúr bolatuǵın bilim hám kónikpelerdi
BBN2	Sabaqta zamanagóy bilimlendiriw qurallarınan paydalanıwı lazım;
BBN3	Zamanagóy talaplar tiykarında sabaqlardı nátiyjeli shólkemlestiriw boyınsha kónlikpege iye boladı;
BBN4	Bilimlendiriw tarawındaǵı innovaciyalıq iskerlik tiykarların ózlestiredi.

Kónlikpeler:	
BBN5	Leksika (sózlik quram) hám leksikologiya haqqında maǵlıwmat. Qaraqalpaq tiliniń leksikasınıń rawajlanıwı, izertleniwı, Leksikologiyaniń tarawları diaxroniyalıq (tariyxıy) hám sinxroniyalıq (házirgi) leksikologiya boyınsha bilimlerde iye boladı.
BBN6	Leksikologiya pániniń mazmunı, quralları, metodları hám formalarınıń baylanısı menen izbe-izligin támiyinlenip, sabaqlarda bilim beriw resurslarınan nátiyjeli paydalanadı.
BBN7	Oqıtıw mazmunına tiyisli maǵlıwmatlardı qayta islew, ulıwmalastırıw hám oqıwshılardıǵa jetkeriw kónlikpelerine iye boladı.
BBN8	Leksikologiya sabaqlarında zamanagóy innovaciyalıq texnologiyalardı qollanǵan halda, sabaqlarda qoyılatuǵın zamanagóy talaplar tiykarında sabaqlardı shólkemlestiriw uqıplılıqlarına iye boladı, sonday-aq zamanagóy jantasıwlar hám innovaciyalardan kásiplik iskerliginde paydalana aladı.
BBN9	Leksikologiya ilimin izertlewdegi jetiskenlikler, sózlik quramniń bayıwında qollanıwı boyınsha izertlewlerden xabardar boladı.
BBN10	Studentlerge pán boyınsha ámeliy sabaqlarda ózlestirilgen barlıq temalar boyınsha shınıǵıwlar islew, tallay alıw, olardıǵa baylanıshı juwmaqlardı keliw, til nızamlılıqların durıs anıqlay alıw sıyaqlı wazıypalardı úyrenedi.

Pán mazmunı	
Sabaq forması: lekciya (LS)	
L1	Kirisiw. Leksika (sózlik quram) hám leksikologiya haqqında maǵlıwmat.
L2	Leksikologiyaniń tarawları.
L3	Sózdiń leksikalıq hám grammatikalıq mánileri.
L4	Sóz mánisiniń awısıw túrleri.
L5	Mániler arasındadıǵı paradigmatalıq qatnaslar. Omonom, sinonim, antonimler.
L6	Tariyxıy shıǵısı boyınsha házirgi qaraqalpaq ádebiy tili leksikası.
L7	<i>Türkiy tillerine ortaq sózler, qaraqalpaq tiline tán sózler, parsi-tájik, arab tilinen ózlestirilgen sózler, rus tilinen hám rus tili arqalı basqa tillerden ózlestirilgen sózler.</i>
L8	Házirgi qaraqalpaq tili leksikasınıń quramı. Ulıwma qollanıwshı leksika, dialektlik leksika, kásiplik sózler, terminler. Jargon hám argolar, vulgarizmler.
L9	Qaraqalpaq tiliniń passiv leksikası, neologizmler (jańadan payda bolǵan sózler).
L10	Gónergen sózler.
L11	Ekspressivlik-stillik jaqtan qaraqalpaq tili leksikası.
L12	Stillik jaqtan qaraqalpaq tili leksikası, stiller aralıq leksika.
L13	<i>Türkiy tillerdiń frazeologiyası, usashlıqlar ayırmashılıqları.</i>
L14	Frazeologiyalıq birliklerdiń mánisine qaray tiykarǵı túrleri hám belgileri.
L15	Leksikografiya.

Sabaqlardıń forması: ámeliy sabaqlar (ÁS)	
S1	Leksika (sózlik quram) hám leksikologiya haqqında maǵlıwmat
S2	Leksikologiyaniń tarawları.
S3	Sózdiń leksikalıq hám grammatikalıq mánileri.
S4	Bir mánili hám kóp mánili sózler.
S5	Sóz mánisiniń awısıw usılları.
S6	Omonimiya. Sinonimiya. Antonimiya.
S7	Passiv leksika.
S8	Shıǵısı boyınsha qaraqalpaq tiliniń leksikası.
S9	Parsi-tájik, arab tilinen ózlestirilgen sózler, rus tilinen hám rus tili arqalı basqa tillerden ózlestirilgen sózler.
S10	Dialektizmler

S11	Neologizmler hám gónergen sózler.
S12	Emocionallıq-ekspressivlik jaqtan qaraqalpaq tili leksikalıq ózgeshelikleri.
S13	Stillerdiń klassifikaciyası.
S14	Frazeologimler, ózgeshelikleri, stili.
S15	Sózluklerdiń túrleri
Ózbetinshe jumıslar (ÓJ)	
1.	Seminar hám ámeliy sabaqlarǵa tayarlıq kóriw hám úy tapsırmaların orınlaw 10 saat
2.	Mashqalalı máseleler (kazuslar) dúziw 10 saat
3.	Berilgen dereklerdi awdarmalaw 10 saat
4.	Páńge baylanıslı assismentlerdi orınlaw 10 saat
5.	Konferenciylarǵa tezis tayarlaw 10 saat
6.	Berilgen tema boyınsha prezentaciylar tayarlaw 10 saat
Tiykarǵı ádebiyatlar (TÁ)	
1.	Abdinazimov Sh., Pirniyazova A., Shinnazarova S. Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili (fonetika, leksikologiya). Toshkent: Sano Standart, 2018.
2.	Хожанов Ш. Қарақалпақ тилиндеги антонимия кубылысы. Нөкіс: Билим, 2017.
3.	Аунazarova G. Qaraqalpaq tilinde ten'les yeki komponentli frazeologizmlerdin' leksika-semantikalı'q ha'm stillik wo'zgeshelikleri. No'kis: Qaraqalpaqstan, 2015.
4.	Yusupova B. Qaraqalpaq tilinin' frazeologiyası. Toshkent: «Tafakkur qanoti», 2014.
5.	Пирниязов Қ., Пирниязова А. Қарақалпақ тилинің лексикасы Н., 2004.

Qosımsha ádebiyatlar (QÁ)	
1.	Qurbanbaeva B. Qaraqalpaq dialektologiyası. Tashkent: Tafakkur avlodi, 2020.
2.	Qurbanbaeva B. Qaraqalpaq tiliniń qubla dialektinde sózlerdiń jasalıwı hám morfologiyalıq ózgeshelikler. Monografiya. Tashkent: Tafakkur avlodi, 2020.
3.	Qoshanov Q., Shinnazarova S., Iskenderova E. Qaraqalpaq tilindegi shet tili ózlestirmeleriniń orfografiyalıq sózligi. Nókis, 2019.
4.	Қалыбаева Қ.С. Салыстырмалы түркі фразеологиясы. Алматы, 2009.

Studenttiń pán boyınsha ózlestiriw kórsetkishin qadaǵalawda tómendegi ólshemler usınıladı:	
a) 5 bahasın alıw ushın studenttiń bilim dárejesi tómendegilerge juwap beriwi kerek:	
➤	Pánniń mazmunın tolıq ashıp bere alsa;
➤	Pándeги темаларды bayanlawda ilimiylik hám logikalıq saqlanıp, ilimiy qátelik hám qátelerge jol qoyılmasa;
➤	Pán boyınsha tema materiallarınıń teoriyalıq yaki ámeliy áhmiyeti haqqında anıq kózqarasqa hám maǵlıwmatlarǵa iye bolsa;
➤	Pán átirapında ózbetinshe erkin pikirlew qábiletin kórsete alsa;
➤	Berilgen sorawlarǵa anıq hám tolıq juwap bere alsa;
➤	Konspektke puqta tayarlangan bolsa;
➤	Óz betinshe jumıslardı tolıq hám anıq orınlagan bolsa;
➤	Páńge baylanıslı kórsetpeler hám normativ hújjetlerdi tolıq ózlestirgen bolsa;
➤	Páńge baylanıslı temalar boyınsha ilimiy maqala yaki tezislerdi járiyalagan bolsa;
➤	Tariyxıy processlerdi talqılay alsa;
b) 4 bahasın alıw ushın studenttiń bilim dárejesi tómendegilerge juwap beriwi kerek:	
➤	Pánniń mazmunın túsingen, pándeги темаларды bayanlawda ilimiy hám logikalıq qáteliklerge jol qoymasa;
➤	Pán mazmunınıń ámeliy áhmiyetin tusingen bolsa;
➤	Pán boyınsha berilgen wazıypa hám tapsırmalardı oqıw jobası tiykarında orınlasa;
➤	Pán boyınsha berilgen sorawlarǵa durıs juwap bere alsa;

➤	Pán boyınsha konspektte puqta qáliplestirgen bolsa;
➤	Pán boyınsha óz betinshe jumıslardı tolıq orınlağan bolsa;
➤	Pánge baylanıslı kórsetpeler hám normativ hújjetlerdi ózlestirgen bolsa;
V) 3 bahasını alıw ushın studenttiń bilim dárejesi tómendegilerge juwap beriwi kerek:	
➤	Pánniń boyınsha ulıwma túsinikke iye bolsa;
➤	Pándegi temalardı tar formada qamtıp, bayanlawda ayırım qáteliklerge jol qoysa;
➤	Bayanlaw anıq bolmasa;
➤	Pán átirapında sorawlarǵa gúmilji hám qáte juwap alınsa;
➤	Pán boyınsha tekst puqta jarıtılmağan bolsa.
G) tómendegi jaǵdaylarda studenttiń bilim dárejesi qanaatlandırarsız 2 bahası menen bahalanıwı múmkin:	
➤	Pánniń boyınsha sabaqlarǵa tayarlıqlar kórilmegeń bolsa;
➤	Pándegi boyınsha sabaqlarǵa baylanıslı heshqanday túsinikke iye bolmasa;
➤	Pándegi boyınsha tekstlerdi basqalardan kóshirilse;
➤	Pándegi boyınsha tekstte qopal qátelikge jol qoyılǵan bolsa;
➤	Pán boyınsha berilgen sorawlarǵa juwap alınbasa;
➤	Pándi bilmese.

Sillabus avtorı:	A.Pirniyazova – Qaraqalpaq tili kafedrasınıń professorı, f.i.d.
E-mail:	alimapir@rambler.ru
Mákeme:	NMPI Qaraqalpaq tili kafedrası
Pikir bildiriwshiler:	QMU qaraqalpaq til bilimi kafedrası docenti, filologiya ilimleriniń kandidatı Paxratdinov Q. NMPI Akademiyalıq liceyi qaraqalpaq tili hám ádebiyatı páni oqıtıwshısı Eshmuratova T.

Bul sillabus institut oqıw-metodikalıq Keńesiniń ___ - _____ 2025-jıl ___ -sanlı jıynalıstı protokoli menen tastıyıqlanǵan.

Bul sillabus qaraqalpaq tili kafedrasınıń ___ - _____ 2025-jıl ___ -sanlı jıynalıstı protokoli menen tastıyıqlanǵan.

Oqıw-metodikalıq basqarma baslıǵı: _____ A. Abdiev

Filologiya fakulteti dekanı: _____ G. Begmuratova

Qaraqalpaq tili kafedrası baslıǵı: _____ G. Patullaeva

Dúziwshi: _____ A. Pirniyazova